

منابع سرشار نفت ایران از قدیم اهمیت داشته و از چشمه‌های نفت و قیر برای سوخت آتشکده‌ها و اندود کشتی‌ها و ملاط ساختمانها بهره‌برداری میشد. از یک قرن پیش باینطرف که نفت در صنعت اهمیت پیدا کرد اکتشاف و استخراج نفت ایران رونق خاصی یافت. در سال ۱۲۸۷ که سلسله قاجاریه بر ایران سلطنت میکرد یکنفر انگلیسی بنام داری امتیازی بدست آورد و موفق بکشف اولین منبع بزرگ نفت ایران در مسجد سلیمان شد و چندی بعد پالایشگاه آبادان برای تصفیه نفت این منطقه ساخته شد. در قرارداد داری منافع ایران بنحو مطلوبی تأمین نشده بود رضا شاه کبیر در سالهای آغاز سلطنت خود برای تحصیل فائده بیشتری تدبیری بکار برد و قرارداد داری را مورد تجدیدنظر قرار داد.

در سال ۱۳۲۹ صنعت نفت ایران بنا براراده شاهنشاه آریامهر و خواسته عموم مردم ایران ملی اعلام شد و در نهم اردیبهشت ۱۳۳۱ قانون اجرای ملی شدن نفت ایران از مجلس گذشت و شرکت ملی نفت ایران بوجود آمد.

متأسفانه دولت وقت در اجراء این قانون قدرت نشان نداد و چون متوجه مسئولیتی که بر عهده داشت نبود از اتخاذ تصمیم عاجز ماند و در نتیجه این ضعف و زبونی دو سال کشور در بحران بسر برد تا مردم بستوه آمدند و قیام ۲۸ مرداد انجام یافت. از آن ببعد با تدبیر و حسن نیت و واقع بینی قانون ملی شدن نفت بمرحله اجراء در آمد و شرکت ملی نفت ایران توانست برای تأمین منافع ایران با کنرسیومی از شرکتهای بزرگ نفتی جهان قرارداد

جدیدی منعقد کند و محصولات نفتی خود را در بازارهای جهان بفروش برساند. کنسرسیوم در اجراء قرارداد و انجام تعهداتی که بعهده گرفته بود اقدام بتأسیس دو شرکت عامل نفت کرد. یکی شرکت سهامی اکتشاف و تولید نفت ایران که حمل و نقل و بارگیری مواد نفتی را هم بعهده داشت و دیگری شرکت سهامی تصفیه نفت ایران. در هر یک از این دو شرکت دو نفر از اعضای هیئت مدیره از طرف شرکت ملی نفت ایران تعیین میشوند حوزه عملیات کنسرسیوم محدود بخوزستان و قسمتی از استان فارس گردید. از این ببعده غیر از منابع نفتی که در مناطق مسجد سلیمان، هفتگل، گچساران و نفت سفید و آغاچاری و منطقه گازیانان که قبلاً کشف شده بود منابع دیگری در مناطق مارون، کرنج، فارین اهواز، بی بی حکیمه، رامشیر، رگ سفید و خارک کشف گردید که هم اکنون از آن بهره برداری میشود. و در سال ۱۹۶۶ در حوزه قرارداد کنسرسیوم میزان تولید نفت به ۹۸/۸۰۰/۰۰۰ تن بالغ گردید.

در پالایشگاه آبادان هم تغییرات و نوسازیهایی شد بطوریکه امروز در شمار مدرنترین و بزرگترین پالایشگاههای جهان است و محصول آن در سال ۱۹۶۶ به ۱۸/۶۰۸/۰۰۰ بالغ گردیده است. بامر شاهنشاه آریامهر شرکتهای عامل اقدام بتأسیس مرکز بارگیری در خارک نموده اند جزیره خارک پس از تأسیسات جدید یکی از بزرگترین بنادر صادراتی نفت خام جهان است، اسکله آن دارای ۱۰ لنگرگاه است و کشتیهای صد هزار تنی در کنار آن پهلو میگیرند و بارگیری می کنند. ظرفیت بارگیری این بندر ده هزار تن در ساعت است.

بمنظور بی نیازی از حمل نفت در شطالعرب، با تعلیمات شاهنشاه آریامهر لوله کشی نفت از آبادان به بندر ماه شهر انجام یافته است و محصولات پالایشگاه مستقیماً از آنجا ببازار فرستاده میشود این امر بقدری مهم است که بایستی آنرا یکی از اقدامات درخشان عصر حاضر تلقی نمود.

شرکت ملی نفت ایران پس از امضاء قرارداد با کنسرسیوم، سایر منابع نفتی ایران را مورد توجه قرارداد و با هدایت شاهنشاه آریامهر توفیق یافت برای اکتشاف و بهره برداری منابع دیگر نفتی کشور قدمهای مؤثرتری بردارد. در سال ۱۳۳۶ با همکاری یک شرکت ایتالیائی اقدام بتأسیس شرکت مختلط ایران و ایتالیا (س. ی. زی. پ) نمود.

در این قرارداد سهم دولت ایران ۷۵٪ از درآمد خالص نفت پیش بینی شده است، مناطقی که بموجب قرارداد حوزه عملیات شرکت (س. ی. زی. پ) است قسمتی در خلیج فارس و قسمتی از نواحی اصفهان و بلوچستان است. تاکنون دو منطقه نفتی بحرگان سرو نوروز بوسیله این شرکت کشف شده و در سال ۱۹۶۶ میزان تولید آن ۱/۱۹۵/۵۷۴ تن نفت خام بوده است

برای اکتشاف و بهره برداری از منابع نفتی واقع در قسمت شمالی خلیج فارس و در مجاورت حوزه شرکت مختلط س. ی. زی. پ در پانزدهم خرداد ۱۳۳۷ شرکت ملی نفت ایران با شرکت نفت پان امریکن قراردادی منعقد نمود و شرکت مختلطی بنام ای. پ. ا. ک بوجود آورد این شرکت تا بحال دو منطقه نفتی داریوش و سیروس را کشف و مورد بهره برداری قرار داده است تولیدات نفت خام شرکت جدیدالتأسیس در سال ۱۹۶۶ بالغ بر ۳/۱۷۱/۹۳۷ تن بوده است.

شرکت ملی نفت ایران برای اکتشاف و بهره‌برداری از منطقه جنوبی فلات قاره در سالهای ۱۳۴۳ و ۱۳۴۴ با شش شرکت و گروه نفتی قرارداد بسته است. تاکنون یکی از شرکتهای مختلطی که بموجب این قراردادها بوجود آمده است بنام لاوان موفق بکشف نفتی ساسان شده است که تأسیسات بهره‌برداری از آن در دست ساختمان است.

این قراردادها نسبت بقرار دادی که شرکت ملی نفت ایران با کنسرسیوم امضاء کرده بود انقلابی بشمار میرود. زیرا سهم عاید ایران به ۷۵٪ از عایدات خالص افزایش یافته است ولی موافقت نامه‌ای که در سال گذشته شرکت ملی نفت ایران با بنگاه نفت دولت فرانسه بنام اراپ امضاء نمود، افق کاملاً نوینی در روابط شرکت ملی نفت ایران با سایر دستگاههای نفتی بین‌المللی بوجود آورد. بموجب این قرارداد اراپ بعنوان پیمانکار مبادرت بعملیات اکتشافی میکند و هزینه‌های لازم را می‌پردازد و در حدود ۹۱/۵٪ از بهره بازرگانی بشرکت ملی نفت ایران تعلق خواهد یافت.

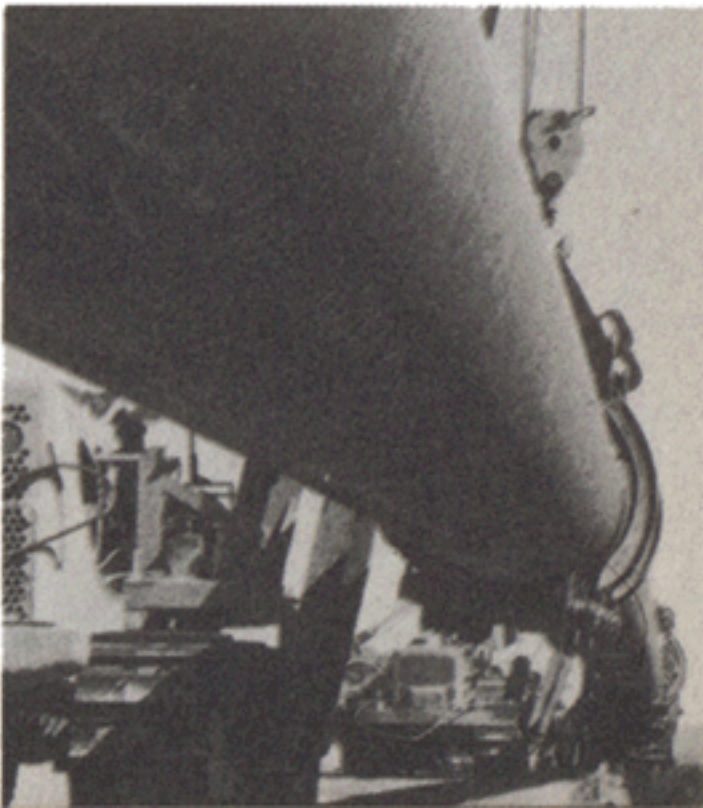
حوزه عملیات اراپ قسمتی از فلات قاره در حدود جزیره قشم و حدود کویر، اصفهان و کرمان خواهد بود.

شرکت ملی نفت ایران راساً نیز بعملیات اکتشافی دست زده و استخراج نفت در منطقه کرمانشاه و بهره‌برداری از پالایشگاه آنجا را که نوسازی و تعمیر نموده است مستقیماً بعهده دارد.

پخش و توزیع مواد نفتی در سراسر کشور بعهده شرکت ملی نفت ایران است و برای این امر در سراسر کشور تأسیسات نوینی بوجود آورده است، مصرف مواد نفتی در سال گذشته ۵/۵۹۹/۰۰۰ بشکه بوده است. و برای توزیع بهتر و با صرفه‌تر پالایشگاهی بظرفیت سالانه ۴ میلیون تن در نزدیکی طهران بنا شده است.

شرکت ملی نفت ایران مستقیماً وارد بازار نفت شده و مقادیری نفت بفروش رسانیده است. در ساختمان پالایشگاه مدرس هندوستان مشارکت دارد. این پالایشگاه سالانه ۲/۵ میلیون تن ظرفیت خواهد داشت و نفت مورد نیاز آن از منطقه نفتی سیروس و داریوش تأمین خواهد شد. دیگر از اقدامات شرکت ملی نفت ایران که بایستی در شمار برجسته‌ترین اقدامات آورده شود توجه بمنابع گاز طبیعی ایران است، گازهای طبیعی ایران ثروتی است عظیم، نه فقط بعنوان سوخت یکی از منابع انرژی است بلکه در صنعت نوین پتروشیمی نیز از آن استفاده میشود. شرکت ملی نفت ایران برای استفاده از این منبع عظیم در تاریخ ۶ دیماه ۴۳ شرکت ملی صنایع پتروشیمی را بوجود آورد، اینک تأسیسات کارخانه

انقلاب سفید شاهنشاه

کود شیمیائی شیراز بوسیله این شرکت اداره میشود، کارخانه کود شیمیائی شیراز از گاز حاصله از منابع نفت گچساران تغذیه میشود و سالانه ۴۰۰۰۰۰ تن نیترات دامینیوم و ۴۰۰۰۰۰ تن اوره و مقدار قابل توجهی مابع امونیاک میتواند تولید کند شرکت ملی صنایع پتروشیمی سه قرارداد با شرکتهای امریکائی آلاید کمیکال و اموکو و با اف گودریچ منعقد ساخته است و با اجراء این قرارداد سه مجتمع پتروشیمی در بندر شاهپور و خارک و آبادان تأسیس خواهد شد.

این اقدامات با اهمیتی که دارد درخور همت شاهانه نبود تدابیری که شاهنشاه آریامهر اتخاذ فرمودند در زمینه استفاده از گازهای حاصله از منابع نفتی بموافقتنامه‌ای انجامید که دولت شوروی با استفاده از یک لوله ۱۰۶/۷ سانتیمتری که از منابع نفت خیز تا آستارا کشیده خواهد شد سالانه در حدود ده میلیارد مکعب گاز طبیعی خریداری کند در این معامله معادل ۶۶ میلیون دلار در سال عاید ملت ایران خواهد شد، این عایدی از منبع عظیم گازهای حاصله از نفت است که سالها بهدر میرفت و سوخته میشد بعلاوه این معامله موجب شد که ملت ایران بیکی از آرزوهای دیرین خود که ایجاد صنعت فولادسازی و ذوب آهن است مایل آید. زیرا ما در مقابل فروش این گاز کارخانه ذوب آهن بظرفیت ۶۰۰ هزار تن که قابل توسعه به ۱/۲۰۰/۰۰۰ تن میباشد از شوروی خریداری کردیم این کارخانه در اصفهان نزدیک سد شاه عباس کبیر بنا میشود

همراه با توسعه و رونق صنعت نفت، شرکت ملی نفت ایران متوجه مسائل اجتماعی و رفاه و آسایش کارمندان و کارگران خود نیز بوده است و برای مسکن و بهداشت و فرهنگ آنان اقدامات اساسی نموده است تاکنون ۱۳۴۳ خانه کارمندی و ۴۸۲۷ خانه کارگری در مناطق نفت خیز ساخته است.

یک دانشکده نفت و دو هنرستان صنعتی و دو دبیرستان بازرگانی و سه آموزشگاه حرفه‌ای و یک آموزشگاه عالی پرستاری و یک آموزشگاه بهیاری در خوزستان و یک آموزشگاه عالی حسابداری در طهران تأسیس نموده است تأسیسات بهداشتی شرکت ملی نفت ایران هبارت از دو بیمارستان بزرگ در آبادان یک بیمارستان در مسجد سلیمان دو بیمارستان در آغاچاری یک بیمارستان کوچک در خارک و گچساران و بیمارستان مجهزی در طهران و درمانگاه‌های لازم در کلبه مراکز نفت خیز.

مجموعه این اقدامات سیاست نفتی ایران را مجسم میکند که در آن قدرت و تدبیر و کفایت و دلسوزی شاهنشاه آریامهر وافق روشن آینده ملت ایران بخوبی تجلی دارند.

